

Názov projektu

Veda, spoločnosť, hodnoty: filozofická analýza ich vzájomných väzieb a interakcií

Číslo projektu

APVV-14-0510

Doba riešenia projektu

1. 7. 2015 – 30. 6. 2019

Anotácia projektu

Predkladaný výskumný projekt nadväzuje na viaceré aktuálne iniciatívy, rozvíjané v súčasnej filozofii vedy, ktoré kladú dôraz na sociálnu a hodnotovú dimenziu vedeckého poznania, ako aj na otázky súvisiace s rozvojom vedy a jej spoločenského významu a dosahu. Projekt má ambíciu reagovať na aktuálne problémy, ktoré možno identifikovať vo vzájomných interakciách medzi vedou a jej spoločenským prostredím. Projekt bude spočívať vo viacdimeziálnom filozofickom výskume súčasnej dynamiky vzťahov medzi vedeckým poznáním a jeho hodnotovo nasýteným spoločenským prostredím, spoločenských a etických dopadov niektorých oblastí vedeckého skúmania, najmä biomedicíny a biotechnológií, mocenských techník pôsobiacich na vedu a vo vede, a napokon úlohy vedy pri určovaní spoločenských hodnôt. Tento komplex navzájom previazaných otázok bude predmetom výskumu, v ktorom bude zastúpená epistemologická, sociálnofilozofická aj etická perspektíva.

Názov pracoviska, na ktorom bol projekt riešený

Katedra filozofie a dejín filozofie, Filozofická fakulta, Univerzita Komenského v Bratislave

Názov a štát zahraničného pracoviska, ktoré spolupracovalo pri riešení

Inštitút filozofie, Filozofická fakulta, Univerzita Bonn, Nemecko

Inštitút filozofie, Filozofická fakulta, Humboldtova Univerzita, Berlín, Nemecko

Inštitút kresťanskej filozofie, Fakulta katolíckej teológie, Univerzita Innsbruck, Rakúsko

Filozofický ústav Akadémie vied ČR

Katedra filozofie, Filozofická fakulta, Masarykova Univerzita, Brno, ČR

Najvýznamnejšie publikácie (knihy, články, prednášky, správy a pod.) zhrňujúce výsledky projektu – uveďte aj publikácie prijaté do tlače

Szapuová, M., Nuhlíček, M. et al. (2017): *Medzi vedou a morálkou: perspektívy naturalizmu*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave.

Szapuová, M., Nuhlíček, M., Chabada, M. (eds.) (2019): *Veda, spoločnosť a hodnoty*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave.

Višňovský, E. (2019): *Veda ako sociokultúrna praktika*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave.

Nuhlíček, M. (2019): *Problém hodnoty poznania*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave.

Chabada, M., Szapuová, M. (2017): Ľudská prirodzenosť, rozum a emócie: Pohľad T. Akvinského a D. Huma. *Filozofia*, 72 (9), 698 – 710.

Szapuová, M. (2018): Fakty a hodnoty: k otázke hodnotovej neutrality vedy. *Filozofia*, 73 (9), 693 – 706.

Buraj, I. (2017): Tri možné modely vzťahu prirodzeného/biologického a politického/sociálneho. *Filozofia*, 72 (9), 685 – 697.

Greif, A. (2019): The Morality of Euthanasia. *Organon F*, odovzdané do tlače.

Uplatnenie výsledkov projektu

Výsledky projektu sa môžu uplatniť v praktickej i teoretickej rovine. V praktickej rovine sa môžu využiť pri nastavovaní vedných politík, v hodnotení vedy a pri tvorbe etických kódexov vedeckých a akademických inštitúcií. V teoretickej rovine sa výsledky uplatnili v nadväzujúcom vyvolanom projekte (Naturalizmus ako univerzálny filozofický program), ďalej sa môžu uplatniť vo vytyčovaní smerovania ďalšieho výskumu v oblasti bioetiky a etiky vedeckého výskumu.

Súhrn výsledkov riešenia projektu a naplnenia cieľov projektu v slovenskom jazyku (max. 20 riadkov)

Dôležitým výsledkom výskumu je preukázanie neadekvátnosti dichotomického chápania vzťahu faktov a hodnôt, ako aj tradičného predpokladu hodnotovej neutrality vedy. Otázku, či je vedecké poznanie hodnotovo neutrálne, je potrebné preformulovať na otázku o tom, ktoré, prípadne aké sú tie hodnoty, ktoré vo vede operujú. Výskum zameraný na etické aspekty vedeckého výskumu v kontexte meniaceho sa spoločenského statusu vedy, na etické otázky

súvisiace s využívaním výsledkov vedy, ako aj na mocenské stratégie, ktoré pôsobia na vedu a vo vede, preukázal komplexný charakter vzťahu vedy a morálnych hodnôt, na uchopenie ktorého je vhodné uplatniť perspektívu filozofického naturalizmu. Táto perspektíva umožňuje tvorbu koncepcií opúšťajúcich rámec klasického filozofického obrazu vedy tým, že do seba integruje reflexiu reálnych procesov tvorby vedeckého poznania a výsledky empirických výskumov fungovania vedy. Výskum tiež potvrdzuje, že ideál „čistej“, od moci nezávislej pravdy je nedosiahnuteľný a v súčasnosti aj nefunkčný. Na druhej strane, aj keď pripustíme, že vedecké poznanie je presiaknuté hodnotami, neznamená to, že veda sa stáva sférou subjektivismu, alebo že musíme rezignovať na vedeckú objektivitu. Objektivitu vedy totiž nemusíme chápať v (tradičnom) zmysle hodnotovej neutrality, ale dá sa o nej uvažovať aj tak, že sa s hodnotovou viazanosťou vedy nevyučuje. Objektivitu je možné spájať so sociálnym, intersubjektívnym a komunálnym charakterom tvorby vedeckého poznania, s praxou vedeckých komunít, a s pôsobením takých mechanizmov a procedúr, akými sú napr. kolegiálna oponentúra a kritika.